

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Έργο: Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο – για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)

Ημερίδα

Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: αγωγή, διδασκαλία, μάθηση

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

Πέμπτη, 15 Φεβρουαρίου 2007
Αθήνα

Εισαγωγή στη θεματική της Ημερίδας

Η διαπολιτισμική αγωγή και εκπαίδευση είναι ζητούμενο στη χώρα μας την τελευταία δεκαετία για τους λόγους που όλοι γνωρίζουμε. Κοινωνικοί της στόχοι είναι να συμβάλει στην ομαλή ένταξη των μειονοτικών πολιτισμικών ομάδων στην ελληνική κοινωνία, καθώς και στη διάχυση θεμελιακών διαπολιτισμικών αξιών, όπως είναι ο σεβασμός των πολιτισμικών διαφορών, η ανοχή, η ευαισθησία και η αλληλεγγύη. Παιδαγωγικοί της στόχοι είναι η εκπαίδευση όλων των παιδιών και των εφήβων ανεξαρτήτως προέλευσης, με βάση την αρχή της ισοτιμίας των πολιτισμών και του μορφωτικού κεφαλαίου τους.

Η διαπολιτισμική διδασκαλία και αγωγή στο σχολείο, θεματική της Ημερίδας αυτής, αποβλέπει να αξιοποιήσει την πολυπολιτισμική σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού, ώστε να προωθηθούν οι παραπάνω στόχοι. Αποσκοπεί δηλαδή στο να μετατρέψει την πραγματικότητα αυτή από πρόβλημα προς επίλυση σε συγκριτικό πλεονέκτημα των σχολείων. Πρόκειται για τους κύριους άξονες όπου εντάσσονται οι δράσεις του έργου «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)», το οποίο βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη, καθώς διανύει ήδη τον δεύτερο χρόνο της υλοποίησής του.

Οι εισηγήσεις του πρώτου μέρους της Ημερίδας δίνουν το θεωρητικό και ερευνητικό στίγμα σημαντικών θεμάτων, όπως ο γλωσσικός πλουραλισμός ως έκφραση της πολυπολιτισμικότητας στην Ευρώπη, η διαφορετικότητα και η διαπολιτισμική συμβίωση στο σχολείο, καθώς και ο ρόλος των σχολικών βιβλίων στη διάχυση των διαπολιτισμικών αρχών.

Το δεύτερο μέρος της Ημερίδας εστιάζεται στο Έργο «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)» και επιχειρεί να παρουσιάσει στην πρώτη ενότητα «ένα δείγμα γραφής» από τις καινοτομικές δράσεις που αφορούν την αγωγή και τη διδασκαλία ειδικότερα το τρίπτυχο ψυχοκοινωνική στήριξη- μεθόδευση της διδασκαλίας- ελληνομάθεια. Στην επόμενη και τελευταία ενότητα εξετάζονται, με βάση την εμπειρία από το συγκεκριμένο έργο, οι δυνατότητες και οι περιορισμοί που έχει ένας εξωτερικός φορέας να υποστηρίξει τη βελτίωση της μάθησης στο σχολείο. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται, τέλος, στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, δράση στην οποία αναλώνεται μεγάλο μέρος του δυναμικού του έργου, αναγνωρίζοντας τον κρίσιμο ρόλο τους για την τελική έκβαση του όλου εγχειρήματος.

Ζωή Παπαναούμ

Το σχολείο και η διαπολιτισμική εκμάθηση της συμβίωσης των διαφορών

Άννα Φραγκουδάκη
Καθηγήτρια Ε.Κ.Π.Α.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση εκκρεμεί να διαμορφωθεί η ευρωπαϊκή δίπλα στην εθνική ταυτότητα, ενώ παράλληλα πρωτεύων σε όλες τις χώρες στόχος είναι η αρμονική ενσωμάτωση των μεγάλων αριθμών μεταναστών και των παιδιών τους στα σχολεία. Εκατοντάδες ευρωπαϊκά προγράμματα και υψηλότατα κονδύλια επιδιώκουν την καταπολέμηση των στερεοτύπων ανάμεσα στους ευρωπαϊκούς λαούς, των διακρίσεων και όλων των ρατσισμών.

Ωστόσο σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης φαίνεται να επικρατεί ξеноφοβία και ρατσισμός ιδίως απέναντι στους μετανάστες εργαζομένους, παράλληλα με ένα εξίσου κοινό σε όλες τις χώρες και διαδεδομένο φόβο, μήπως τα κοινά σύνορα, η ανάμιξη των πληθυσμών, η συνεργασία και το κοινό νόμισμα οδηγήσουν στην απώλεια εθνικών χαρακτηριστικών, μήπως η κάθε γλώσσα και κουλτούρα κινδυνεύσει από αλλοίωση ή και εξαφάνιση.

Ο φόβος απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αρκετή διάδοση και στην Ελλάδα. Επίσης σε ό,τι αφορά τη στάση απέναντι στους μετανάστες, είναι συχνά η θέση της χώρας μας στο ευρωβαρόμετρο ανάμεσα στις πιο ξеноφοβικές στην Ένωση.

Η διαπολιτισμική διάσταση της εκπαίδευσης στηρίζεται πριν απ' όλα σε μια θεμελιώδη αρχή, που λέει ότι οι πεποιθήσεις διδάσκονται, άρα μαθαίνονται. Το σχολείο ως θεμελιώδης θεσμός κοινωνικοποίησης μεταδίδει αξίες και πεποιθήσεις, με τις οποίες γίνονται είτε όχι αποδεκτές οι διαφορές ανάμεσα στις ανθρώπινες ομάδες, αναγνωρίζονται ή όχι τα δικαιώματα, γίνονται ή όχι σεβαστές οι διαφορετικές ταυτότητες. Άρα η αρμονική συμβίωση διδάσκεται, η συνεργασία μαθαίνεται, ο σεβασμός στη διαφορά καλλιεργείται από το σχολείο ή το αντίθετο.

Η εχθρότητα ή επιθετικότητα εναντίον «άλλων» δικαιολογείται πάντα με μια εικόνα μυθική ενός συλλογικού εαυτού που χαρακτηρίζει πλήρης αρμονία και έχει μόνο προτερήματα, γράφει ο Θεόδωρος Αντόρνο στο πασίγνωστο συλλογικό βιβλίο του 1947, *Αυταρχική προσωπικότητα*, που αποπειράθηκε να απαντήσει επιστημονικά στην κατάπληξη και την ενοχή του δυτικού κόσμου, απέναντι σε αυτό που η Νυρεμβέργη ονόμασε «Έγκλημα κατά της ανθρωπότητας», το Ολοκαύτωμα.

Η εχθρότητα ή επιθετικότητα εναντίον «άλλων» πράγματι είναι κατασκευή κατοπτρική, σχετική με τη μυθική εικόνα του «εμείς», καθώς η κατωτερότητα των άλλων στηρίζεται στη φανταστική, εξιδανικευμένη και ανώτερη εικόνα του

συλλογικού εαυτού. Άρα ο ρατσισμός καταπολεμάται ιδίως με την αυτογνωσία, που διαμορφώνει μια συλλογική ταυτότητα αρκετά ισχυρή ώστε να είναι ανεκτική. Η ταυτότητα του υποτιθέμενου ανώτερου δεν είναι ισχυρή, παρά τα φαινόμενα, αντίθετα με την πεποίθηση που κυριαρχεί, ο ρατσισμός πηγάζει από αρνητικές συλλογικές αυτοεικόνες, μια ταυτότητα αδύναμη και γι' αυτό φοβική, αμυντική, με τάσεις απομονωτισμού, τάσεις υπεράσπισης της ομοιότητας και καταδίκης των διαφορών, ροπή προς τη βία.

Ο ρατσισμός στη σύγχρονη εκδοχή του δεν είναι πλέον ο παραδοσιακός βιολογισμός, είναι παντού στην Ευρώπη σήμερα εθνοτισμός.

Τα εκπαιδευτικά συστήματα σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, παρά τις μεγάλες διαφορές τους, είναι έντονα εθνοκεντρικά προσανατολισμένα. Η ιστορία που διδάσκουν τα σχολεία περιορίζεται στην εθνική ιστορία και η παρουσίαση του έθνους περιγράφει μια φανταστική ομάδα με πλήρη ομοιότητα των μελών της, απόλυτη ομοιογένεια και αρμονία μεταξύ τους.

Με άλλα λόγια, η εθνική ταυτότητα που καλλιεργούν τα περιεχόμενα των σχολικών βιβλίων ανήκει σε εποχές περασμένες. Η σχολική ιστορία είναι σε μεγάλο ποσοστό μυθολογία, που αποσιωπά τη νεωτερική διάσταση της έννοιας έθνους, αποσιωπά τη δημιουργία των εθνών, και αναπαράγει τις εθνικές αξίες του 19ου αιώνα, τις αξίες του ηρωισμού και της θυσίας, της μοναδικότητας και ανωτερότητας του κάθε έθνους, των δίκαιων εδαφικών του διεκδικήσεων με πόλεμο, αξίες του αιώνα που οι ιστορικοί αποκαλούν «αιώνα των εθνών», αξίες της εποχής των εθνικών επεκτατισμών.

Στα ελληνικά σχολικά βιβλία, το ελληνικό έθνος εμφανίζεται σαν οντότητα σχεδόν φυσική και υπερβατική, ανθρωπομορφικό συλλογικό υποκείμενο που βαδίζει στους αιώνες έξω από το χρόνο, την ιστορία. Βασικά προτερήματα που επαναλαμβάνονται είναι η «διατήρηση» των «εθνικών» ιδιοτήτων από την πιο μακρινή αρχαιότητα και η εθνική ομοιογένεια που παράγει ομοψυχία.

Αυτή η αφήγηση είναι από μόνη της γενεσιουργός ξενοφοβίας. Είναι όμως επίσης βλαβερή για την εθνική αυτογνωσία. Εάν το ελληνικό έθνος έχει ιδιότητες ίδιες και αναλλοίωτες από την αρχαιότητα έως σήμερα και εάν η εθνική αρετή της «διατήρησής» τους και της «αντοχής» απέναντι στις επιδράσεις (οι όροι διατήρηση και αντοχή περιέχονται στα σχολικά βιβλία), εάν λοιπόν η διατήρηση και η αντοχή είναι συστατική της ύπαρξης του έθνους, τότε αναπόφευκτα προκύπτει το συμπέρασμα ότι κινδυνεύει το έθνος να πάψει να υπάρχει από τις «αλλότριες» επιδράσεις, ορατές από κάθε πλευρά.

Το αίτημα των καιρών να αλλάξουν τα σχολικά βιβλία ιδίως ιστορίας είναι επίκαιρο σε όλη την Ευρώπη και στη χώρα μας. Τα νέα σχολικά βιβλία ιστορίας που φέτος κυκλοφόρησαν φαίνεται δεν έκαναν αυτή την τομή, δεν αποδεσμεύθηκαν από τη μυθική αφήγηση του ελληνικού έθνους σαν οντότητας αιώνιας με μυθικά χαρίσματα, ενός πλήρως ανιστορικού έθνους που πορεύεται στους αιώνες ανεπηρέαστο από επιδράσεις και ηρωικό απέναντι σε εχθρούς δαιμονικούς. Εξαιρέση αποτελεί το βιβλίο ιστορίας της Στ' δημοτικού που είναι αντικείμενο πολλαπλών επιθέσεων γιατί δεν παρουσιάζει «όσο πρέπει» τη μοναδικότητα των Ελλήνων και δεν τονίζει «όσο πρέπει» την αθλιότητα των «εχθρών» τους, δηλαδή επειδή αποκλίνει από την αναπαραγωγή των εθνικών ιδεών του 19ου αιώνα των επεκτατικών πολέμων.

Η κριτική αυτή, όπως και το πολύ σοβαρότερο γεγονός ότι σε όλα τα λοιπά σχολικά βιβλία περιέχεται η μοναδικότητα των Ελλήνων, το ηρωικό μεγαλείο και η εθνική πολιτισμική ομοιογένεια ως αιώνια εθνική αρετή, στηρίζεται σε έναν πατριωτισμό παρωχημένο, της εποχής των «μεγάλων» εθνικών ιδεών, δηλαδή των εθνικών επεκτατισμών. Αντιφάσκει κραυγαλέα με τις αξίες τις «ενότητας» των ευρωπαϊκών λαών «μέσα στην ποικιλία». Ναρκοθετεί τόσο την ενότητα όσο και τη σύγχρονη αξία της ποικιλίας. Παράγει ρατσισμό.

Ο ρατσισμός ανήκει και αυτός στην εποχή του «αιώνα των εθνών». Η ιδεολογία της ανωτερότητας που το κάθε έθνος απέδωσε στον εαυτό του νομιμοποίησε τον επεκτατισμό της αποικιοκρατίας. Σε αυτό το παραδοσιακό και παρωχημένο πλέγμα ιδεών, θεμέλιο αποτελεί η πεποίθηση ότι ο ρατσισμός βλάπτει μόνο τα θύματά του, τους υποτιθέμενους κατώτερους. Υπάρχουν ερευνητικά τεκμήρια που δείχνουν ότι κυριαρχεί στις κοινωνικές ομάδες στη χώρα μας η πεποίθηση ότι ο ρατσισμός, εμάς τους Έλληνες, ούτε μας αφορά ούτε μας βλάπτει.

Αντίθετα με αυτή τη διαδεδομένη πεποίθηση, η εθνική μυθολογία στη θέση της ιστορίας και ο παραδοσιακός ευρωπαϊκός ρατσισμός που τη θεμελιώνει βλάπτουν πριν απ' όλα την εθνική ταυτότητα.

Το εθνικό μας μεγαλείο στα σχολικά βιβλία, η διατήρηση των εθνικών ιδιοτήτων από την αρχαιότητα, το κατοπτρικό δίπολο ανάμεσα στα διαχρονικά εθνικά μας δίκαια και τα άδικα ή τα συμφέροντα όλων των «άλλων», είναι αφήγηση περί έθνους που διαμορφώνεται με βάση το παραδοσιακό στερεότυπο του ευρωπαϊκού ρατσισμού.

Στα σχολικά μας βιβλία τα έθνη, οι λαοί και οι πολιτισμοί κατατάσσονται σε μian αξιολογική κλίμακα, αλλού ρητή και αλλού έμμεση, που αποδίδει στη δυτική λεγόμενη Ευρώπη την αναμφισβήτητη πρώτη θέση. Ο ευρωπαϊκός πολιτισμός παρουσιάζεται σαν τον ανώτερο «στη γη». Αποκαλυπτικό είναι ότι ο ευρωπαϊκός

πολιτισμός δεν αντιστοιχεί σε μια γεωγραφική έννοια της Ευρώπης, αλλά ταυτίζεται με τις χώρες της βόρειας και δυτικής βιομηχανικής ζώνης. Τον ευρωπαϊκό χάρτη χωρίζει μια νοητή γραμμή αξιολόγησης που αποκλείει από την ευρωπαϊκή «ανωτερότητα» όλους τους λαούς τόσο της ανατολικής όσο και της νότιας Ευρώπης.

Εδώ βρίσκεται η τρομερή παγίδα του ρατσισμού. Η Ελλάδα και ο πολιτισμός της ανήκουν στον ευρωπαϊκό νότο και στο σταυροδρόμι με την ανατολή.

Εμείς οι Έλληνες, λένε τα σχολικά βιβλία, έχουμε «εθνικά» χαρακτηριστικά ίδια και αναλλοίωτα από την πιο μακρινή αρχαιότητα, τα οποία «διατηρούμε» ανά τους αιώνες, άρα χωρίς επιδράσεις από άλλους πολιτισμούς πλην της Αναγέννησης και του Διαφωτισμού (τις μόνες επιδράσεις που αναγνωρίζουν τα σχολικά βιβλία Ιστορίας). Και έχουν «χρέος» απέναντί μας οι Ευρωπαίοι, καθώς η ελληνική αρχαιότητα είναι η βάση του «ανώτερου» πολιτισμού τους.

Αυτό σημαίνει ότι τα σχολικά εγχειρίδια λένε στα ελληνόπουλα, η εθνική μας ταυτότητα χρειάζεται να κρύβει τα κατώτερα στοιχεία της. Δεν έχει ο πολιτισμός μας επιδράσεις άλλες από τις αρχαιοελληνικές, βυζαντινές και των ευρωπαϊκών φώτων που κι αυτές από την ελληνική αρχαιότητα πηγάζουν. Δεν έχει επιδράσεις οθωμανικές, τουρκικές, σλαβικές, μεσανατολίτικες, σεφαρδίτικες, αραβικές, ιταλικές (για να περιοριστούμε μόνο στις πιο παλιές και πιο έντονες), σημαίνει δεν έχει επιδράσεις «κατώτερες». Και αυτό με τη σειρά του, καθώς επιδράσεις είναι παρούσες στην καθημερινή ζωή των πολιτών και συνεχώς αντιληπτές με τις αισθήσεις, σημαίνει ότι η κατωτερότητα της εθνικής κουλτούρας είναι το εθνικό μας μυστικό, το εθνικό όνειδος που εμείς τα μέλη της εθνικής «οικογένειας» γνωρίζουμε και αρνούμαστε να ομολογήσουμε στους άλλους. Το εθνικό μεγαλείο, η πολιτισμική μας ανωτερότητα είναι προσωπίο, κάτι σαν τα καλά ρούχα της Κυριακής, που φοράμε στις συναντήσεις με τους «ανώτερους» Ευρωπαίους, ενώ εμείς οι ίδιοι ξέρουμε πολύ καλά τον ανατολίτικο και κατώτερο πραγματικό εαυτό μας που κρύβει το αρχαίο προσωπίο.

Με βάση το παραδοσιακό στερεότυπο του ευρωπαϊκού ρατσισμού, η ελληνική αρχαιότητα από πολιτισμική πηγή γίνεται υποκατάστατο καταφύγιο εθνικής αξιοπρέπειας, καθώς είναι η μόνη διάσταση της ελληνικότητας, που με βάση το ίδιο στερεότυπο έχει στην «ανώτερη» Ευρώπη τη θέση αξίας παγκόσμιας. Αναγνωρίζουν τα σχολικά βιβλία την κατωτερότητα του εθνικού πολιτισμικού παρόντος και αρνούνται το μείγμα της «μεγάλης» ιστορικής «διάρκειας» που συνθέτει τον ελληνικό πολιτισμό. Στη συνέχεια, επαναλαμβάνοντας τα χρέη των ανώτερων ευρωπαίων στην ελληνική αρχαιότητα, διεκδικούν για τα παιδιά μας την ισότιμη θέση της Ελλάδας

στην ανώτερη Ευρώπη. Η αιτιολόγηση της ισοτιμίας νομιμοποιεί την ανισοτιμία. Η ισότητα της χώρας μας με τις ισχυρές ευρωπαϊκές χώρες πηγάζει, λένε τα σχολικά βιβλία, από τους τίτλους ευγενείας των Ελλήνων που είναι φυσικοί και κατευθείαν απόγονοι των αρχαίων τους προγόνων. Η ισότητα της χώρας μας με τις ισχυρές ευρωπαϊκές χώρες όμως είναι *δικαίωμα* που πηγάζει από την αμφισβήτηση της ρατσιστικής ταξινόμησης λαών και πολιτισμών, αμφισβήτηση που στηρίζει η ισχυρή αιτιολόγηση ότι αυτή η ταξινόμηση είναι ιδεολογία του αιώνα της αποικιοκρατίας.

Το ελληνικό σχολείο καλλιεργεί μια εθνική ταυτότητα, ανασφαλή, εύθραυστη και αμφίθυμη και γι' αυτό ξενοφοβική. Η υποτιθέμενη ανωτερότητα των ισχυρών Ευρωπαίων είναι αυτή που καλλιεργεί τους φόβους απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Δεν μπορούν οι νέες γενιές να συμμετάσχουν στο αύριο της Ένωσης με αυτή την ιδεολογική προετοιμασία. Για να συμμετάσχουν χρειάζονται την αναγνώριση του ελληνικού πολιτισμού με το ιστορικά αναπόφευκτο μείγμα της «μεγάλης διάρκειας» που το συνθέτει.

Το πολιτισμικό μωσαϊκό της «μεγάλης διάρκειας», δικό μας και άλλων «ανατολικών και νότιων» λαών περιέχει αξίες πολύτιμες για την Ευρώπη του μέλλοντος. Την παράδοση της σκληρής εργασίας σε συνθήκες άγονες και άνυδρες, που επί αιώνες καλλιέργησε το σεβασμό στις πηγές φυσικού πλούτου. Την κοινωνική ιστορία απόδοσης υψηλής σημασίας στην ισότητα, που θεμελιώνει τη βεβαιότητα ότι εγκυμονεί οπωσδήποτε καταστροφές το χάσμα της οικονομικής ανισότητας στον κόσμο. Την πολιτική παράδοση της άρνησης υποταγής και την πεισματική μάχη αιώνων για την ισότητα και τον αυτοπροσδιορισμό, πολύτιμη μαγιά για την «Ευρώπη των λαών».

Συνοψίζοντας, το πολιτισμικά μπάσταρδο και κατώτερο εθνικό μας πρόσωπο που κρύβει το κάλλος του αρχαίου προσωπείου είναι ταυτότητα αδύναμη και εύθραυστη και γι' αυτό ξενοφοβική. Βάζοντας την ιστορία στη θέση της εθνικής μυθολογίας, θα ανοίξει ο δρόμος για να εκπαιδεύσει το σχολείο τις νέες γενιές καλλιεργώντας μια εθνική ταυτότητα ισχυρή, ώστε όχι μόνο να μη φοβάται το μείγμα και τις επιδράσεις αλλά να το αξιοποιεί μαζί με τους μετανάστες. Έχει μεγάλη σημασία να εκπαιδεύει το σχολείο όχι ήρωες που θα είναι αύριο έτοιμοι να θυσιαστούν σε νικηφόρους επεκτατικούς πολέμους, αλλά καλούς διαπραγματευτές των συμφερόντων της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η εποχή μας χρειάζεται πολίτες ικανούς να εφευρίσκουν λύσεις στις διαφορές συμφερόντων ανάμεσα στα κράτη που αποκλείουν τις συγκρούσεις και τη βία, άρα απαιτούν διαπραγματεύσεις και συμβιβασμούς, ικανούς να βρίσκουν συμμάχους τόσο ανάμεσα στους μετανάστες όσο και στους ευρωπαίους

εταίρους για αυτές τις διαπραγματεύσεις διαφορών. Χρειάζεται άτομα ικανά να αναγνωρίζουν την ισοτιμία λαών και πολιτισμών, άρα την αξία του «δικού μας» πολιτισμού, αυτού που είναι ως προϊόν της ιστορίας στη «μεγάλη διάρκεια». Τότε θα μπορούν και κάτι επίσης σημαντικό, να διαμορφώσουν συμμαχίες και να δώσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση τη μάχη των ιδεών για τη διαμόρφωση της νέας ευρωπαϊκής ταυτότητας. Είναι μαζί με πολλούς δυνάμει συμμάχους από την «ανατολή» και το «νότο» φορείς ενός πολιτισμικού προτύπου που περιέχει αξίες πολύτιμες για την Ευρώπη του μέλλοντος. Οι σημερινές ευρωπαϊκές αξίες ανήκουν στο δυτικοευρωπαϊκό πρότυπο, είναι οι αξίες του ορθολογισμού, της οικονομικής ανάπτυξης και της δημοκρατίας. Εκκρεμεί η μάχη των ιδεών για να προστεθούν στις σημαντικές αυτές ευρωπαϊκές αξίες τα θετικά στοιχεία της μεγάλης διάρκειας από τους πολιτισμούς του νότου και της ανατολής. Έχουν οι νέες γενιές των παιδιών μας να συμβάλουν στον ευρωπαϊκό πολιτισμό του αύριο, για να προστεθούν στον ορθολογισμό παράθυρα ανοιχτά στο άγνωστο, το ακατανόητο και τη φαντασία, για να συμβαδίζει η οικονομική ανάπτυξη με το σεβασμό στις φυσικές πηγές πλούτου και το περιβάλλον, για να διευρυνθεί η δημοκρατία με τη μάχη των ιδεών πάνω στους πολύ σοβαρούς κινδύνους που εγκυμονούν οι μεγάλες οικονομικές ανισότητες στην Ευρώπη και ιδίως η πείνα, ο εξαθλιώση και ο θάνατος στον λεγόμενο τρίτο κόσμο.

Σημείωση: Το κείμενο αυτό συνοψίζει συμπεράσματα από την ερμηνευτική παρουσίαση ερευνητικών δεδομένων και την ανάλυση περιεχομένων σχολικών βιβλίων, δημοσιευμένων σε συλλογικό τόμο. Βλ. «Οι πολιτικές συνέπειες της ανιστορικής παρουσίασης του ελληνικού έθνους», στο Α. Φραγκουδάκη και Θ. Δραγώνα (Επιμ.), *«Τι είν' η πατρίδα μας;»: Εθνοκεντρισμός στην εκπαίδευση*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997, 143-198.

Η διαπολιτισμική διάσταση στα προγράμματα διδασκαλίας και στα σχολικά βιβλία

Παναγιώτης Δ. Ξοχέλλης
Ομότιμος Καθηγητής
Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ.
xochelis@edlit.auth.gr

Η παρούσα εισήγηση αποτελείται από τρεις ενότητες. Στην πρώτη ενότητα αποσαφηνίζονται αφενός η γενική σκοποθεσία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και αφετέρου η καταρχήν κοινωνικοποιητική σημασία των σχολικών βιβλίων.

Στη δεύτερη κύρια ενότητα της εισήγησης εξειδικεύεται κλιμακωτά η διαπολιτισμική διάσταση της εκπαίδευσης, η οποία εκτείνεται από την καλλιέργεια θετικών αντιλήψεων και στάσεων στους μαθητές απέναντι στον «άλλο», στον ξένο και διαφορετικό έως τη διαμόρφωση αντίστοιχων συμπεριφορών σε περιβάλλοντα με διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά, συστήματα αξιών και πρότυπα συμπεριφοράς. Επισημαίνεται επίσης από κοινωνικο- πολιτική άποψη η ανάγκη για υπέρβαση εθνοκεντρικών προτύπων και αποδοχή της πολυπολιτισμικότητας ως ευκαιρίας για το μετασχηματισμό της κοινωνίας. Ο μετασχηματισμός αυτός θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από την αποδοχή της πολιτισμικής ετερότητας και την αξιοποίησή της ως στοιχείου εμπλουτισμού που προέρχεται από τη συνύπαρξη ατόμων και ομάδων διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης. Στο πλαίσιο αυτό εκτίθεται η συνεισφορά της έρευνας των σχολικών βιβλίων με στόχο τη διαπολιτισμική τους διάσταση και παρατίθενται μερικά πορίσματα ερευνών.

Στην τρίτη και τελευταία ενότητα της εισήγησης συνάγονται τα γενικά συμπεράσματα από την παραπάνω επιχειρηματολογία και γίνονται σύντομα μερικές προτάσεις για το πρακτέο.

Βιβλιογραφία:

- Α.Π.Θ.- ΚΕΣΒΙΔΕ (1995): *Σχολικά βιβλία βαλκανικών χωρών*, Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.
Α.Π.Θ.- ΚΕΣΒΙΔΕ (2000): *Η εικόνα του 'άλλου' /γείτονα στα σχολικά βιβλία των βαλκανικών χωρών*, Αθήνα: Τυπωθήτω- Γ. Δαρδανός.
Καψάλης, Α. & Δ. Χαραλάμπους (1995): *Σχολικά εγχειρίδια. Θεσμική εξέλιξη και σύγχρονη προβληματική*, Αθήνα: Έκφραση.

**Η ενίσχυση του ρόλου του εκπαιδευτικού
στην ψυχοκοινωνική στήριξη των μαθητών με διαφορετική πολιτισμική
προέλευση**

Μάρω Δόικου-Αυλίδου
Επίκουρη Καθηγήτρια
Τομέα Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.
maro@edlit.auth.gr

Η εισήγηση αποσκοπεί στην παρουσίαση των ενεργειών που υιοθετήθηκαν, στο πλαίσιο του έργου για την ψυχοκοινωνική στήριξη των μαθητών με διαφορετική πολιτισμική προέλευση. Με αφετηρία τις ερευνητικές μαρτυρίες που καταδεικνύουν το ρόλο του εκπαιδευτικού στην προσαρμογή των μαθητών και στη βελτίωση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης μέσα στην τάξη, ο σχεδιασμός των παραπάνω ενεργειών εστιάστηκε στην ενίσχυση της συμβολής του εκπαιδευτικού στη στήριξη των μαθητών. Συγκεκριμένα, επιχειρήθηκε αφενός η ενημέρωση των εκπαιδευτικών σε θέματα σχετικά με την κοινωνική ένταξη των εν λόγω μαθητών και τη συμβουλευτική και αφετέρου η παροχή στήριξης στους εκπαιδευτικούς προκειμένου να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις του ρόλου τους.

Βιβλιογραφία:

- Ivey, I., Gluckstern, N. & Bradford Ivey, M. (1996). *Συμβουλευτική μέθοδος πρακτικής προσέγγισης*, (Επιμέλεια Μ. Μαλικιώση-Λοΐζου). Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Geldard, K. & Geldard, D. (1997). *Counselling children*. London: SAGE Publications.
- Rogers, C. (1967). *On becoming a person*. (2nd ed). London, Constable & Co Ltd.
- Μαλικιώση – Λοΐζου, Μ. (2001). *Η συμβουλευτική ψυχολογία στην εκπαίδευση: από τη θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παπαστυλιανού, Α. (2005). (επικ. Εκδ.) *Διαπολιτισμικές διαδρομές: Παλιννόστηση και ψυχοκοινωνική προσαρμογή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Σταλίκας, Α. & Χαμόδρακα, Μ. (2004), *Η ενσυναίσθηση*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

**Αξιολόγηση του σεμιναρίου «γονείς και έφηβοι :
προσεγγίζοντας το διαφορετικό στην εφηβεία»- Συνεντεύξεις με γονείς**

Βασιλική Τσέλιου
Φιλολόγος,
Διευθύντρια 46ου Γυμνασίου Αθηνών
vandal@ath.forthnet.gr

Το σεμινάριο πραγματοποιήθηκε κατά τους μήνες Δεκέμβρη (2006) και Γενάρη (2007) στο 46^ο Γυμνάσιο Αθηνών.

Σε άτυπες ατομικές συνεντεύξεις που παραχωρήθηκαν μετά την ολοκλήρωση του σεμιναρίου, οι μητέρες που το παρακολούθησαν εκφράζουν μεγάλη ικανοποίηση για το γεγονός και ομόθυμα ζητούν την επανάληψη ανάλογων πρωτοβουλιών, αφού πιστεύουν ότι αυτές καλύπτουν μια σημαντική ανάγκη των σημερινών γονιών και αποτελούν αναγκαίο συμπλήρωμα του σχολικού έργου. Οι ίδιες θεωρούν ότι το σεμινάριο τους έδωσε σημαντικές γνώσεις και ελπίζουν ότι θα τις βοηθήσει κυρίως στη βελτίωση της επικοινωνίας τους με τα παιδιά τους.

Ιδιαίτερα για ορισμένες αλλοδαπές μητέρες η διαδικασία του σεμιναρίου ισοδυναμούσε με αποκάλυψη μιας terra incognita, αφού όπως είπε μια από αυτές: « εμείς στην πατρίδα, εφηβεία δεν γνωρίζαμε τι είναι...». Άλλωστε, στη φράση αυτή ίσως θα έπρεπε να ανιχνεύσουμε και μία από τις αιτίες της μικρής αριθμητικά συμμετοχής των γονέων στο σεμινάριο.

Υπηρεσίες Συμβουλευτικής- Επαγγελματικού Προσανατολισμού
στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής Προσέγγισης.
Η εφαρμογή των αρχών της στο *Θερινό Τμήμα Προλυκειακής Εκπαίδευσης*

Ελένη Μαστοράκη
Εκπαιδευτικός- Σύμβουλος Σταδιοδρομίας,
ΚΕΣΥΠ Περιστερίου
hmastora@ath.forthnet.gr

Η χρήση του όρου διαπολιτισμικός υπονοεί, εφόσον αποδοθεί στην πρόθεση 'δια' η πλήρης σημασία της, την αλληλεπίδραση, την αμοιβαιότητα και την πραγματική αλληλεγγύη μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμών. Ως εκ τούτου η διαπολιτισμική αντίληψη δεν εξαντλεί την κοινωνικοποίηση και την εκπαίδευση του ατόμου απλά στη μετάδοση εμπειριών, γνώσεων, παραδόσεων και αξιών. Θεωρώντας τον πολιτισμό ως συστηματική πρόσκτηση εμπειρίας και κωδικοποίησής της σε σύμβολα, προσδιορίζει την ιστορική του διάσταση αποδίδοντάς του το χαρακτήρα της παραγωγικής διαδικασίας πολιτισμικών αγαθών μέσα από την αλληλεπίδραση και την ανταλλαγή. Ο στόχος φαίνεται να είναι η διαμόρφωση κοινωνικών ατόμων ικανών να αντιλαμβάνονται, να επεξεργάζονται και να ερμηνεύουν τα αντιφατικά και πολλαπλά ερεθίσματα που δέχονται (Κανακίδου, Παπαγιάννη, 1997). Υπό αυτό το πρίσμα ιδωμένη, η διαπολιτισμική εκπαίδευση, στην πραγματικότητα, δεν αναφέρεται σε μια νέα ή άλλη εκπαιδευτική πρακτική ούτε απαραίτητα αφορά ένα συγκεκριμένο μοντέλο. Περισσότερο φαίνεται να περιγράφει έναν τρόπο για να προσεγγίσουμε την υφιστάμενη εκπαιδευτική πραγματικότητα. (βλ. επίσης Κάτσικας, Πολίτου, 1999).

Στο πεδίο της εκπαίδευσης με έμφαση την τελευταία δεκαετία αναπτύσσονται υπηρεσίες στο πλαίσιο του θεσμού *Συμβουλευτική – Επαγγελματικός Προσανατολισμός*. Ο θεσμός συμπεριλαμβάνει αρκετές συμπληρωματικές μεταξύ τους υπηρεσίες που αφορούν τη συμβουλευτική στήριξη και πληροφόρηση των μαθητών/τριών σε θέματα που αφορούν την εκπαιδευτική και επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Η έννοια της σταδιοδρομίας είναι μία ευρεία έννοια η οποία καλύπτει και άλλες κατηγορίες δραστηριοτήτων και επιλογών του ατόμου πέρα από αυτές της επαγγελματικής σφαίρας π.χ τη δια βίου εκπαίδευση, τον ελεύθερο χρόνο, τα προσωπικά και οικογενειακά σχέδια κ.α.(Μαστοράκη 1999).

Γι' αυτό ακριβώς το λόγο και χρησιμοποιείται ο όρος *Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας* προκειμένου να περιγραφούν υπηρεσίες που έχουν ως βασικό σκοπό την παροχή της κατάλληλης επιστημονικής στήριξης και διευκόλυνσης στο άτομο

ώστε να διερευνά και αναγνωρίζει ποιο είναι κάθε φορά, αναπτύσσοντας και καλλιεργώντας πλευρές της προσωπικότητάς του που επιθυμεί ενώ παράλληλα προετοιμάζεται να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά την εξωτερική πραγματικότητα, όποια και όπως διαμορφώνεται κάθε φορά, με απώτερο σκοπό να μπορεί να νοιώθει ολοκληρωμένο και ικανοποιημένο στην καθημερινότητά του ακολουθώντας τις όποιες επιλογές του .(Μαστοράκη 1998).

Έχοντας ως εφάλτήριο τον προαναφερόμενο σκοπό και λαμβάνοντας υπόψη από τη μια πλευρά την ευμεταβλητότητα της κοινωνικής πραγματικότητας που (ιστορικά, γεωγραφικά, οικονομικά κ.τ.λ) το άτομο βιώνει και από την άλλη την πολιτισμική πολυμορφία του μαθητικού πληθυσμού στο ελληνικό σχολείο, οι υπηρεσίες Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας καλούνται να *φέρνουν* το ζήτημα του πολιτισμού στο επίκεντρο της συμβουλευτικής διαδικασίας δουλεύοντας τόσο με ημεδαπούς όσο και με αλλοδαπούς μαθητές. Πως γίνεται αυτό και με τι εν δυνάμει αποτελέσματα;

Στο πλαίσιο της παρούσας εισήγησης αφού γίνει αναφορά στη συμβουλευτική σταδιοδρομίας ιδωμένη υπό το πρίσμα της διαπολιτισμικής προσέγγισης και στη δέσμη των παρεχόμενων υπηρεσιών της στο χώρο του σχολείου θα κατατεθεί η εμπειρία εφαρμογής των αρχών της κατά το σχεδιασμό και τη λειτουργία του *θερινού τμήματος προλυκειακής εκπαίδευσης* στην Αθήνα στο πλαίσιο του έργου: *Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)*.

Βιβλιογραφία:

- Δημητρόπουλος Ευστ. (1998), *Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας: Εκπαιδευτικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός Μέρος β'*, Αθήνα: Γρηγόρη
- Κανακίδου, Ε., Παπαγιάννη, Β. (1998), *Διαπολιτισμική Αγωγή*, 2η Έκδοση, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Καρακατσάνη Γ. (1989), *Προβλήματα Σχολικής Ένταξης και Επανένταξης Παλιννοστούντων Μαθητών* Αλεξανδρούπολη: τυποεκδοτική Α.Ε.
- Κάτσικας Χρ., Πολίτου Δ. (1999), *Τσιγγάνοι, Μειονοτικοί, Παλιννοστούντες, Αλλοδαποί στην ελληνική εκπαίδευση: 'εκτός' τάξης το 'διαφορετικό'*; Αθήνα: Gutenberg
- Κοσμιδου Χ. Hardy, Γαλανουδάκη- Ράπτη (1996), *Συμβουλευτική Θεωρία και Πρακτική*. Αθήνα: Ασημάκη.
- Κοσμόπουλος Α. (1990) *Το Σχολείο Πέθανε. Ζήτω το Σχολείο του Προσώπου*, Αθήνα: Γρηγόρη
- Μάρκου Γ. (1996), *Προσεγγίσεις της Πολυπολιτισμικότητας και η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση-Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών*, Αθήνα: Γ.Γ.Λ.Ε.
- Μαστοράκη Ε. (1999), *Μελέτη Διάχυσης του ΣΕΠ στο Γυμνάσιο*, Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Διαπολιτισμικές διδακτικές προσεγγίσεις

Κατερίνα Δημητριάδου
Λέκτορας Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
adimitriadou@uowm.gr
Μαρία Ευσταθίου,
Φιλολόγος-Διδάκτωρ Παιδαγωγικής,
mefstath@edlit.auth.gr
Αναστασία Κεσίδου
Λέκτορας Α.Π.Θ. Τομέα Παιδαγωγικής
akesidou@edlit.auth.gr

Με στόχο την ανίχνευση αναγκών σε παλινοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές και την ανάπτυξη νέων διδακτικών προσεγγίσεων σε μικτές τάξεις, η επιστημονική ομάδα του έργου συνεργάζεται με δέκα φιλολόγους σε σχολεία μικτών μαθητικών πληθυσμών της Θεσσαλονίκης. Στόχος είναι η εφαρμογή εκπαιδευτικών παρεμβάσεων μέσα από σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις, βασισμένες στη λογική της έρευνας δράσης. Η παρουσίαση αφορά ένα παράδειγμα «καλής πρακτικής» στο μάθημα της Λογοτεχνίας της Α΄ Γυμνασίου (Γυμνάσιο Νέας Ευκαρπίας Θεσσαλονίκης).

Βιβλιογραφία:

- Altrichter H., Posch P. & Someck B. (2001), (μτφ. Μ Δεληγιάννη), *Οι εκπαιδευτικοί ερευνούν το έργο τους. Μια εισαγωγή στις μεθόδους της έρευνας δράσης*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Carr W. & Kemmis S. (2002)⁴, *Για μια κριτική εκπαιδευτική θεωρία. Εκπαίδευση, γνώση και έρευνα δράσης*. Θεσσαλονίκη: Κώδικας
- Δαμανάκης, Μ. (επιμ.) (2000), *Η εκπαίδευση των παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα. Διαπολιτισμική προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg
- Joyce B. & Weil M. (1986)³, *Models of Teaching*. London: Prentice-Hall
- Κεσίδου, Α. (2004), «Διαπολιτισμική εκπαίδευση: στόχοι και πρακτικές». Στο: Εταιρεία Επιστημών Αγωγής Δράμας (επιμ.) Προγράμματα Διδασκαλίας στην Εκπαίδευση των Βαλκανικών Χωρών, Πρακτικά 1^{ου} Βαλκανικού Συνεδρίου, 75-83
- Kougl K. (1977), *Communicating in the Classroom*. Illinois: Waveland Press
- Καμαρινού Δ. (2000)³, *Βιωματική Μάθηση στο Σχολείο*. Ξυλόκαστρο (χ.ο.)
- Νικολάου, Γ. (2005), *Διαπολιτισμική διδακτική. Το νέο περιβάλλον, διδακτικές αρχές*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- ΥΠΕΠΘ, *Σειρά: Κλειδιά και αντικλειδιά*. Αθήνα. Διαθέσιμη στην ηλεκτρονική διεύθυνση <www.kleidiakaiantikleidia.net>
- Χατζηγεωργίου Γ. (χ.χ.), *Γνώθι το Curriculum. Γενικά και ειδικά θέματα Αναλυτικών Προγραμμάτων και διδακτικής*. Αθήνα: Ατραπός

**Υποστήριξη της ελληνομάθειας των παλιννοστούντων
και αλλοδαπών μαθητών**

Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη
Καθηγήτρια Γλωσσολογίας Α.Π. Θ.
ansym@lit.auth.gr

Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστούν συνοπτικά οι καινοτομίες της γλωσσικής ενισχυτικής διδασκαλίας στο πλαίσιο του έργου «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)». Οι καινοτομίες αυτές αφορούν: α) την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που απασχολούνται στο έργο, β) την υποστήριξή τους μέσω ζωντανής επικοινωνίας και παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών, γ) τη δημιουργία επιμορφωτικού φακέλου με διδακτικές προτάσεις, προκειμένου να διευκολυνθούν οι εκπαιδευτικοί κατά τη διδασκαλία, δ) την προμήθεια εκπαιδευτικού υλικού και τη διανομή του στα συνεργαζόμενα σχολεία και ε) την οργάνωση θερινών προλυκειακών τμημάτων εκπαίδευσης.

**Προτάσεις για το σχεδιασμό, την οργάνωση και τη λειτουργία των
παράλληλων τμημάτων διδασκαλίας στο πλαίσιο του Έργου**

Αλέξανδρος Εξάρχου, Αγλαΐα Κοκορέλια
Φιλολόγοι

Η εισήγηση αναφέρεται στην εμπειρία μας από τη συμμετοχή μας στο έργο, ως διδασκόντων στα τμήματα ενισχυτικής γλωσσικής διδασκαλίας, που λειτουργούν στο 45^ο Γυμνάσιο Αθηνών. Συγκεκριμένα, αναφερόμαστε καταρχάς στις διαπιστώσεις μας σχετικά με τις προϋποθέσεις για την επιτυχή λειτουργία του έργου, μεταξύ των οποίων σημαντικότερες θεωρούμε πως είναι η έγκυρη έναρξη των προγραμμάτων γλωσσικής ενίσχυσης, η ενημέρωση των διδασκόντων του σχολείου και η γνωριμία τους με τον καθηγητή/τρια που τοποθετείται από το έργο, η διερεύνηση και η διάγνωση των αναγκών των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, η οργανωτική ευελιξία. Στη συνέχεια περιγράφονται οι διδακτικοί στόχοι των μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας και στοιχεία που αφορούν το διδακτικό σχεδιασμό και την αξιοποίηση του διδακτικού υλικού. Τέλος, κατατίθενται προτάσεις μας για το τι μπορεί να κάνει ο εκπαιδευτικός, ώστε να είναι πιο αποτελεσματική η εκπαιδευτική και παιδαγωγική προσπάθειά του.

Εκτιμήσεις από την εξέλιξη του Έργου

Μαρία Αλεξοπούλου
Σχολική Σύμβουλος Φιλολόγων
mpalex@sch.gr

Ενδιαφέρον για την κατά το δυνατό ομαλή ένταξη των αλλοδαπών μαθητών τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, σε συνδυασμό με την ευαισθησία τους για ψυχοκοινωνική στήριξη τόσο των παιδιών, όσο και των οικογενειών τους, στάθηκε κίνητρο για τους συλλόγους των εκπαιδευτικών, ώστε να συναποφασίσουν, μετά από εισήγηση των διευθυντριών / διευθυντών των Γυμνασίων, τη συνεργασία με το πρόγραμμα, οι δράσεις του οποίου καλύπτουν μεγάλο φάσμα των προσδοκιών τους.

Η άμεση τοποθέτηση εκπαιδευτικών, ειδικευμένων στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας, λειτουργεί υποστηρικτικά, όχι μόνο για τους βασικούς αποδέκτες, δηλ. τους μαθητές, αλλά και για τους δασκάλους τους, που έχουν έτσι τη δυνατότητα για συμμετοχή σε ενδοσχολική επιμορφωτική διαδικασία, ώστε να παρακολουθήσουν και να εφαρμόσουν στην πράξη διδακτικές μεθόδους, απαραίτητες για τις απαιτήσεις της σύγχρονης τάξης. Η συνεργασία δεν περιορίζεται μόνο στα γλωσσικά μαθήματα, αλλά αξιοποιείται σε όλα τα γνωστικά πεδία.

Με σαφήνεια διατυπώνεται το αίτημα για διευρυσμένη ανάπτυξη επιμορφωτικών δράσεων, διασχολικών ή ενδοσχολικών, τόσο για εκπαιδευτικούς όσο και για γονείς, ώστε να γίνει η εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεσματικότερη και η συνεργασία με το οικογενειακό περιβάλλον των παιδιών ουσιαστικότερη. Εκφρασμένη προσδοκία, να μπορέσουν ως δάσκαλοι να αποκτήσουν τις γνώσεις εκείνες, που τους είναι απαραίτητες για να ανταποκριθούν στις ιδιαίτερες απαιτήσεις της πολυπολιτισμικής τάξης, για να προσφέρουν σε όλους τους μαθητές τους εφόδια για την κοινωνικοποίησή τους.

Από τον Ωρωπό ως τα Κύθηρα, τόσο στην πιλοτική όσο και στην τρέχουσα φάση, αναγνωρίζεται η συμβολή του προγράμματος στη διαμόρφωση θετικού κλίματος, τόσο στην τάξη, όσο και στο σχολείο.

Οι θετικές όψεις του Έργου και οι δυνατότητες βελτίωσής του

Παναγιώτης Κ. Δαμάσκος
Σχολικός Σύμβουλος Φιλολόγων Α' Αθήνας
pdamasko@otenet.gr

Παρακολουθώ την εξέλιξη των δράσεων του έργου και η απορία μου είναι έκδηλη: γιατί να μην λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο και το καθημερινό δημόσιο σχολείο; επιμορφωτικές ημερίδες για τους διδάσκοντες, ψυχολογική στήριξη των γονέων, επιστημονικές ημερίδες για τα στελέχη, βοηθητικό υλικό για τους διδάσκοντες. Ως συνεργάτης του έργου είχα την ευκαιρία να προβληματιστώ επί των εξής ζητημάτων:

- 1ο. η αντιμετώπιση του "ξένου" μαθητή.
- 2ο. η αντιμετώπιση της "ξένης", σε αυτόν, ελληνικής γλώσσας και κουλτούρας.
- 3ο. η συνεργασία των προσώπων που εμπλέκονται στο έργο.
- 4ο. η διδασκαλία από συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς σε συγκεκριμένους μαθητές μιας συγκεκριμένης διδακτικής ύλης.
- 5ο. η βοήθεια είναι, επί της ουσίας, υπαρκτή;

Πρόταση με ρητορικό ερώτημα

Το έργο ακολούθησε την πεπατημένη και αποδέχτηκε τη μοναχική πορεία των διδασκόντων. Δεν γνωρίζουμε ποια είναι η πραγματικότητα της αίθουσας καθώς ο εκπαιδευτικός παραμένει μόνος του με τους μαθητές του. Δεν χρειάζεται στήριξη, βοήθεια και επιβεβαίωση της προσπάθειάς του την ώρα που αντιμετωπίζει το πρόβλημα της διδασκαλίας;

**Αποδοχή του προγράμματος ένταξης αλλοδαπών /παλιννοστούντων
μαθητών στο σύγχρονο σχολείο από τους εμπλεκόμενους
φορείς - γονείς - μαθητές – εκπαιδευτικούς**

**Αναγνωστάκη Αργυρώ
Υποδιευθύντρια 3ου Γυμνασίου Κερατσινίου**

Το Κεφαλαιώδες για την Ελλάδα ζήτημα της μετανάστευσης δεν μπορεί παρά να επιδρά αποφασιστικά σε όλους τους τομείς της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας. Ειδικά η εκπαιδευτική διαδικασία και η εκπαιδευτική προοπτική έχουν ιδιαίτερη σημασία ιδίως για τα αλλοδαπά παιδιά, αλλά και για τους γονείς τους που προσβλέπουν στην ένταξη των παιδιών τους στην ελληνική πραγματικότητα με τον ένα ή τον άλλο τρόπο.

Στην εισήγηση παρουσιάζονται τα ευρήματα έρευνας, που πραγματοποιήθηκε με ερωτηματολόγια και αφορούσε τους γονείς των παιδιών, τους ίδιους τους μαθητές και τους καθηγητές του 3^{ου} Γυμνασίου Κερατσινίου. Σ' ότι αφορά τους γονείς των παιδιών φαίνεται, μέσα από τις απαντήσεις τους, η αποδοχή του συγκεκριμένου προγράμματος αλλά και άλλων παρόμοιων, τόσο για τα παιδιά τους όσο και για τους ίδιους. Θεωρώντας πολύ σημαντική για τη γενικότερη εκπαίδευση των παιδιών τους τη γλωσσική στήριξη, δεν κρύβουν τη διάθεσή τους για μακροπρόθεσμη επαγγελματική αποκατάσταση των παιδιών τους μέσα από την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επίσης είναι εμφανής η σημασία της γλωσσικής κατάκτησης ως σημαντικού παράγοντα για τη γενικότερη ένταξη των παιδιών στη νεοελληνική κοινωνία χωρίς όμως να απορρίπτουν την καλλιέργεια της μητρικής γλώσσας την οποία χρησιμοποιούν οι περισσότεροι στο σπίτι από κοινού με την ελληνική.

Τα 2/3 των αλλοδαπών μαθητών αισθάνονται ότι καλύπτονται πλήρως από το πρόγραμμα, ενώ το 1/3 των αλλοδαπών μαθητών ζητάει είτε περισσότερες ώρες είτε περισσότερο υλικό βοήθειας ώστε να είναι καλύτερα προετοιμασμένοι και για το Λύκειο.

Αξίζει να σημειωθεί επίσης η θετική απήχηση του προγράμματος στους ίδιους τους αλλοδαπούς μαθητές, η διάθεση και η αγωνία τους για ενσωμάτωση στον κορμό της νεοελληνικής εκπαίδευσης και κοινωνίας ώστε να μην αποτελούν ξένο σώμα και

στην κατεύθυνση αυτή φάνηκε ότι επιδρά ευνοϊκά το συγκεκριμένο και άλλα παρόμοια προγράμματα στήριξης.

Όσον αφορά τους καθηγητές ελάχιστοι γνώριζαν στοιχεία για το έργο, καθώς και για το αντίστοιχο της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Παρ' όλα αυτά, όλοι οι καθηγητές εκφράζονται θετικά και επισημαίνουν τη δυνατότητα να αναληφθούν τέτοιες πρωτοβουλίες από τους Δήμους ή το ΥΠΕΠΘ.

Η έρευνα δείχνει γενικά ότι το πεδίο παραμένει ανοιχτό για όλους τους εμπλεκόμενους φορείς στη νεοελληνική εκπαίδευση σχετικά με το ζήτημα της αρμονικής συνύπαρξης και ενσωμάτωσης του όχι ευκαταφρόνητου ποσοστού αλλοδαπών μαθητών στο ελληνικό σχολείο.

Βιβλιογραφία:

- Χρ. Κασίμη: *«Αλλοδαποί μαθητές, γλωσσικές δυσκολίες, και κατάκτηση της ελληνικής γλώσσας στο σχολείο: αντιλήψεις και αναπαραστάσεις των δασκάλων»*
- Ασπ. Χατζιδάκη: *«Μοντέλα διγλωσσικής συμπεριφοράς σε οικογένειες Αλβανών μαθητών: δεδομένα από εμπειρική έρευνα»*
- Ασπ. Χατζηδάκη: *«Η συμμετοχή μεταναστών γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους: οι αντιλήψεις των δασκάλων και οι πρακτικές των γονέων»*
- Γκότοβος Α. & Μάρκου Γ. *«Παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές στην ελληνική εκπαίδευση»*.
- Bautier E. *"Pratiques langagières, pratiques sociales. De la sociolinguistique a la sociologie du langage"*

Εκτιμήσεις μας από την εφαρμογή του έργου στο 14^ο Γυμνάσιο Αθηνών

Δημητρακόπουλος Σωτήριος
Διευθυντής 14^ο Γυμνασίου Αθηνών
Καθηγητής Φυσικής Αγωγής
Σύμβουλος Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού
mail@14gym-athin.att.sch.gr

Οι εκτιμήσεις μας από την πρόσθετη διδασκαλία στο σχολείο μας είναι ικανοποιητικές.

Οι εκπαιδευτικοί του σχολείου μας ενημερώθηκαν και αγκάλιασαν το έργο.

Η φιλόλογος που τοποθετήθηκε στο σχολείο μας συνεργάζεται αρμονικότερα με όλους και ιδιαίτερα με τα παιδιά. Έχει ενσωματωθεί στο σύλλογο διδασκόντων και συνεργάζεται αγαστά με τις φιλόλογους.

Αφού ξεπεράστηκαν οι αρχικές επιφυλάξεις, παρατηρήθηκε ιδιαίτερα θετική αλλαγή στους αλλοδαπούς μαθητές μας, με αποτέλεσμα αρκετοί από αυτούς να βελτιώσουν αισθητά τις επιδόσεις τους.

Ο προγραμματισμός του μαθήματος έγινε με τέτοιο τρόπο ώστε δε δημιούργησε κανένα πρόβλημα στην εύρυθμη λειτουργία του σχολείου.

Οι γονείς των μαθητών είδαν πολύ θετικά αυτή την ενίσχυση της γλωσσικής διδασκαλίας, άλλωστε ήταν ένα από τα αιτήματά τους. Θα ήταν σκόπιμο να διερευνηθεί η δυνατότητα επέκτασης του προγράμματος και σε ενήλικες.

Το «στοίχημα» της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών

Ζωή Παπαναούμ
Καθηγήτρια Τομέα Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.
zoipapa@edlit.auth.gr

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, η επιμόρφωση θεωρείται μέσο για να επιλυθούν χρόνια προβλήματα της εκπαίδευσης μας ή μέσο για να εισαχθούν με επιτυχία καινοτομικά μέτρα στα σχολεία. Από τη μεριά των ίδιων των εκπαιδευτικών, στη χώρα μας από τις αρχές του 1980, από τα πρώτα επιστημονικά συνέδρια της ΟΛΜΕ και της ΔΟΕ μέχρι σήμερα, η επιμόρφωση είναι από τα βασικά αιτήματα του κλάδου. Από πλευράς Υπουργείου Παιδείας πολλά κονδύλια για επιμόρφωση συνοδεύουν τα νέα μέτρα, ενώ δεν υπάρχει έργο που δεν της αφιερώνει σεβαστό μέρος των δράσεων και του προϋπολογισμού του.

Κατά την άποψή μας, η επιμόρφωση είναι πράγματι το δεξί χέρι του εκπαιδευτικού στο έργο του, γιατί πρόκειται για ένα έργο με ιδιαίτερη βαρύτητα για το ατομικό και κοινωνικό καλό, αλλά και γιατί η επιτυχία του προϋποθέτει επικαιροποιημένη παιδαγωγική γνώση και συνεχή ετοιμότητα για μάθηση. Για τους λόγους αυτούς επενδύουμε στην επιμόρφωση μεγάλο μέρος του δυναμικού μας στο συγκεκριμένο έργο, επιχειρώντας να διασφαλίσουμε, στον μέγιστο δυνατό βαθμό, την αποτελεσματικότητα της. Κατά την εκτίμησή μας, το 'στοίχημα' παίζεται σε επίπεδο σχεδιασμού, υλοποίησης και συνέχειας, ζητήματα τα οποία θίγονται επιγραμματικά στην εισήγηση αυτή.

Βιβλιογραφία

- Day, Ch. (2003). *Η εξέλιξη των εκπαιδευτικών: οι προκλήσεις της διαβίου μάθησης*, μτφρ. Αν. Βακάκη. Αθήνα: Τυπωθήτω (Θα διανεμηθεί)
- Καλαϊτζοπούλου, Μ. (2001). *Ο εκπαιδευτικός ως στοχαζόμενος επαγγελματίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Μπαγάκης, Γ. (επιμ.)(2005). *Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Ξωχέλλης, Π. & Ζ. Παπαναούμ (2000). *Η ενδοσχολική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: ελληνικές εμπειρίες 1997-2000*. Θεσσαλονίκη
- Παπαναούμ, Ζ. (2003). *Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού: θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση*. Αθήνα: Τυπωθήτω
- Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου (2000). *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση εκπαιδευτικών και ανάπτυξη του σχολείου*. Θεσσαλονίκη
- Χατζηπαναγιώτου, Π. (2001). *Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: ζητήματα οργάνωσης, σχεδιασμού και αξιολόγησης προγραμμάτων*. Αθήνα: Τυπωθήτω.